רבי ישמעאל פרק שישי מנחות

דאמדינהו ועשרינהו. שקלר שבולין הרבה ולא דשן אלא עישרן [1] ושתלם לאותן של חולין. אם תמצא לומר לחומרא דלא אזלינן יא) בתר עיקר למיפטר תוספת ממעשר ותוספת בעי עשורי עיקר גופיה מאי למהדר בעי עשורי אי לא: **מאי שנא מכל חטי ושערי דעלמא.** דלמא״ג דמעשרי כי הדר זרע להו בעי עשורי הא נמי בעי עשורי: **דכר שזרעו כלה.** כגון חיטי ושערי שהזרע כלה בקרקע ומתעכל ויצא יב) זרע ירק וכלה זרע אחר: **לא מיבעיא לי.** דודאי בעי עשורי הכל דכולהו אחריני ניעבו: **כי קמיבעיא לי שאין זרעו כלה.** כגון הך שבולת ששתלו אין העיקר מתעכל אלא הולך ומוסיף יג) מאי: **שפקנו.** שעשרו וחזרו לומר ששתלו: **מעשר לפי כולו.** שלרוך לעשר אף ליטרא דאשונה אלמא הדר בעי עשורי ואע״ג דאין זרעו כלה. להכי נקט ליטרא שיודע שיעור מה ששתל שהיא מעושר דאפ״ה צריך לעשר אף הליטרא: **עדין שאינו נקוב**[ד] **מהו.** ונקא פריך הש״ס מי לא נקוב הא לא נקוב ושפיר תרס דמן הפטור על הפטור הוא: **דלמא.** כגימותא חזר ונקבו קאמרת דהכי קמיבעיא לן עדין שאינו נקוב וגדלה התבואה במקלא ואחר כך נקבו מהו לעשורי מיניה וביה טז) ואם תמצא לומר לא אזלינן בתר עיקר ותוספת שגדל אחר נקיבה בעי עשורי טז) הלכך לא מצי עשורי מן העיקר על התוספת דהוה ליה מן הפטור על החיוב או דלמא עיקר נמי מיחייב דזיל בתר תוספת לומרא לחייב את העיקר ומצי לאפרושי מיניה וביה וכעין בעיא דרבא[ו] מיבעיא ליה דהכי משמע עדין שאינו נקוב ונקבו מהו לתרוס מלא נקוב ממה שגדל קודם הנקיבה על מה שגדל לאחר הנקיבה: **חדא זריעה היא**[ז] . ועכשיו כשנקבה היא יח) מתחלת להשרים אבל גבי בעיא דרבא שתי זריעות הן דשבולת הלכך אצטריך ליה למיבעי לי הדר מחייבא ליה תוספת לעיקר למיהדר עשורי או לא: **שמריחה בכרי.** שהשו אותה יט) ברחת דחזו קניעותא כ) למעשר וקרא עליה שם תרומה במתוכר: **מהו.** מי הויא תרומה או לא: **אי״כ.** דחל עליה שם תרומה מליעו כו׳: **כי פניא הייא.** דלא מליעו לענין אחיוביי כא) עלה מיתה ומומס: **אלומה היא.** ואכתי במתוכר לא משכחת לה: **ואי נחיץ ואכיל לה.** כשהיתה מחוברת בטלה דעתו אצל כל אדם ולא נא) הויא אכילה: **מאי שנא מדרבינא אפינקסיה דאלפא ביצי נגילת עוף טהור.** כגון ביצים המעורין בתרנגולת כב) ומקלתן בחוץ שבשעת מיתתה התחילה להטיל ביצתה: **מכפנים.** כגון אם הכניס פיו למעיה ואכלן בפנים מבחוץ הכליעה אבית בגדים בגמרא דביצה (דף ז.) האוכל מגגלת עוף טהור ומן השגל של ביצים טהור מיתוקמא נמי בדמלגיהו ואכליהו אבראי אכל אכליהו אגוזי הכי מי מתעבר אלמא אכילה ולא אמר בטלה דעתו: **תרומה היא ויחזור ויתרום.** מן הנקוב. אלמא מדחיל עליה שם תרומה זריעה היא מדרבנן: **מתני׳ ומצטרפין זה עם זה.** מפרש בגמרא [ע״כ]: **ואסורין בחדש.** לאכול: **גמ׳ כוסמין מין חיטין.** טלענין מלה אינטריך כדאמרינן במסכת חלה [פ״ד מ״ב] החיטין אין מצטרפין עם הכל חוץ מן הכוסמין השעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטין. והאי דתנא ליה הכא משום דמתני׳ מיירי בחלה וקתני ומצטרפין זה עם זה ואמר תוספתא כג) לפרושה: גולבא

ליטרא בצל שתיקנו וזרעו מתעשר לפי בולו. ״ לריך לייסב דלא מיקמי הא דתניא בסוף הנודר מן הירק (נדרים נח.): ב) ליטרא מעשר ב״ד) שזרעה נקרקע והלמיתה והרי היא כעשר ליטרין חיינא במעשר ובסביעת ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון ובדבר שאין זרעו כלה מיירי כדמשמע באותה סוגיא לכאורה: **חזר** ונקבו קאמרת. פירש בקונטר׳ דאמ״ל לא אזלינן בתר עיקר ותוספת שגדל לאחר נקיבה בעי עשורי אבל עיקר לא מיחייב הלכך לא מצי לעשורי מן העיקר על התוספת דהוה ליה מן הפטור וחזו מימה שהרי הכל מעורב לגמרי מה שגדל קודם נקיבה ומה שגדל לאחר נקיבה והתקומץ רבה (לעיל דף ב:) אמר גבי מדש ושן כילד עושה לוכר גורנו לתוכו ושמא אפשר לחיות שהעיקר בה] הוסיף לאחר נקיבה ומלמעלה הוסיף יא) ענבים הרבה: **ביצי** נבלת עוף טהור. כגון ביצים המעורים בתרנגולת מקלתן בחוץ שבשעת מיתה התחילה להטיל ביצתה שבפנים כגון אם הכניס פיו למעיה ואכלן בפנים מטמאין בגדים אבית הבליעה כדין נבילת עוף טהור ולא אמרינן בטלה דעתו והא דתניא בגמרא דביצה (דף ז.) האוכל מגגלת עוף טהור ומן השגל של ביצים טהור מיתוקמא נמי בתלשיהו ואכליהו אבראי אכל אכליהו גוזי הכי נמי דמטמאו כך פי׳ בקונטרס וזו היא הלכתא בלא טעמא דאמרו בשביל שהבנים פיו בתוך מעיה יחשבו יותר בשר אלא דהתם מיירי בגמורות שנגמר תלמוד שלהם והא דמפליג בין אשכול לשגל ולא מפליג בשגל גופיה בין גמורות לשאינם גמורות דלמא שאינם גמורות אשכול קרי להו כדקאמר התם בחד לישנא ומאי אשכול מהגן דמעורי בתאשכול ואפי׳ למאן דמטהר בגמורות אשכול אינו בשקרוטות לגמר דלא מערו כולי האי והא דמטהר הכא שבחוץ היינו טעמא משום דמיתה עושה ניפול כדאמר פ׳ בהמה המקשה (חולין עב:) גבי אבר המדולדל וא״ת ומנא ליה דמיירי הכא באכלן בפנים דלמא בתלשיהו ואכליהו ויש לומר דאי בתלשיהו אם כן הוה לן למגזר בחוץ אטו שבפנים לפי שאין לידע מה היה בחוץ ומה היה בפנים ועוד דלא הוה לן למימר אלא שבחוץ אין מטמאין ואנא ידענא דשבפנים מטמאין ומדנקטו שבפנים שמע מינה דמיירי אפילו אכלו בפנים וא״ת אלא בספר רבינו גרשון מעי גגלת עוף טהור מקלתה בחוץ כו׳ שדרך העוף שמוך למיתתו חולה ויולאין מעיו בי׳] לחוץ וקאמר שבפנים מטמאין בגדים אבית הבליעה אע״פ שהם מאוסים ולא אורמה למיבליעהו דלא אמרינן בטלה דעתו אצל כל אדם וכי בחוץ ואכיל נמי לא אמרינן בטלה דעתו אצל כל אדם ומשני תנא עבידי אינשי דאכלי הכי: **תנא** כוסמין מין חיטין שבולת שועל ושיפון מין שעורין. לאו לענין כלאים מיתתא דהתם בריש כלאים החיטין והזונין אינן כלאים זה בזה השעורין ושבולת שועל הכוסמין והשיפון הפול והספיר הפורקדן והטופח פול הלבן והשעועית אינם כלאים זה בזה וכולן יב) זחי קתני משמע דאיכא כלאים ולענין לאתת ידי מלה בפסח לא מיתניא דתניא לקמן בסוף ואלו מנחות (עה:) ליקט מכולן כזית ואכלו אם חמץ הוא עונש כרת ואם מלה היא אדם יולא בה ידי חובתו בפסח ומכולן היינו מכל חמשת המינין דאי מכל חמש מנחות הא קתני חמץ וכולן כאות מלה אלא

ניגהו ומחייבי תרוייהו דחדא זריעה היא: (יא) היא דמתחלה: יב) אותה בבדי: כ) איחיובי עליה: כא) ולא כחייב כוי קא מבעי לן לפיהל עליה שם במחובר ואי אלים ואכיל דלחייב עליה הס״ד ומה״ד ומאי שנא הא דאמרינן בטלה דעתו ולא אכילה הס״ד ומה״ד דמחיב אפינקסי דאלפא. שם חבם: כב) בתרנגולת הס״ד ומה״ד מקמתן: כג) תוספתא לפרושי: כד) מעשר בטל שזרעה בקרקע והשביחה והרי: כה) שהעיקר לא: כו) לחוץ שבחוץ אינה מטמא בגדים לפי דמיתה עושה ניפול והוי כאילו קודם מתה העוף ולא מטמא ומדקאמר מבפנים טטמא כו׳ משמע ליה דאיירי בכל ענין ואפילו אי נחיץ ליה דאכיל בפנים אלמא עבדי אינשי דאכלי הכי. תי״א

עין משפט נר מצוה

נד א מי׳ פ״ו מהל׳ מעשר הלכה ה:
נה ב מי׳ שם הלכה ד:
נו ג מי׳ פ״ט מהלכות תרומות הלכה טו׳:
נז ד ה מי׳ פ״ח מהל׳ תרומות הלכה ט:
נח ו מי׳ פ״ג מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ז יע״ש:
נט ז מי׳ פ״ה מהלכות כלאים הלכה טז [וס״פ הל״ב פר״מ יד״ד סימן יג ופי׳ לקו סעיף יב] וסי׳ לקו סעיף ח]:
ס ח מי׳ פ״ה מהלכות תרומות הלכה טז:
סא ט מי׳ פ״ו מהל׳ כלים הלכה כ טיש״ע יד״ד סימן שמד סעיף ח:
סב י מי׳ שם הלכה טו [וס״ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה] טוש״ע שם סעיף כ:
סג כ מי׳ פ״י מהל׳ מאכלות אסורות הלכה ב טוש״ע יד״ד סימן לגב סעיף ח:
סד ל מי׳ פ״ז מהל׳ מתנות ומתנות הלכה יג:
סה מ מי׳ שם הלכה יד ופ״י מהלכות מ״מ הלכה ד טוש״ע יד״ד סימן לגב סעיף ג:
ג [מי׳ פ״מ מהל׳ כלים הלכה ד טוש״ע יד״ד סימן שמד סעיף כז]:

שיטה מקובצת

א) דאמדינהו שאמדוהו להני נקט דאמדינהו לפי שאי אפשר לעשר שיבולת אלא במאומד: ב) עיקר מאי. וה״ה דמצי למטבי בעיא דלעיל דעומר אתי׳ל לא אולינן בתר עיקר ותוספת בעיא עומר אחר נגף העיקר [מאי] אלא משום דאי אפשר דאם לא הגידולים אסורים גם העיקר אסור לפי שאין ידוע מהו העיקר אבל כבעשר נהי דאינו ניכר מצי לעשורי מקום אחר: ג) עדיין שאינו נקוב אלא נקוב מהו הא לא נקוב הי״נ רש״י ומכביא ליה לעשר פניה ובית אם חזר ונקבו משום דמה שגדל קודם נקיבה לא מחייב במעשר אבל אחר נקיבה חייב ואי אולינן בתר אחר ועיקר לא כבי עישורין הוי ליה מן החיוב על הפטור או מן הפטור על החיוב דתוספת הגידולים אסורים גם העיקר אבל כבעשר נהי דאינו ניכר מצי לעשורי מקום אחר: ד) עדיין לא נקוב אלא נקוב מהו הא לא נקוב הי״נ רש״י ומכביא ליה לעשר פניה ובית אם חזר ונקבו משום דמה שגדל קודם נקיבה לא מחייב במעשר אבל אחר נקיבה חייב ואי אולינן בתר אחר ועיקר לא כבי עישורין הוי ליה מן החיוב על הפטור אי מן הפטור על החיוב דתוספת הגידולים אסורים גם העיקר אבל כבעשר נהי דאינו ניכר מצי לעשורי מקום אחר: ה) עדיין לא נקוב אלא נקוב מהו הא לא נקוב הי״נ רש״י ומכביא ליה לעשר פניה ובית אם חזר ונקבו משום דמה שגדל קודם נקיבה לא מחייב במעשר אבל אחר נקיבה חייב ואי אולינן בתר אחר ועיקר לא כבי עישורין הוי ליה מן החיוב על הפטור אי מן הפטור על החיוב דתוספת הגידולים אסורים גם העיקר אבל כבעשר נהי דאינו ניכר מצי לעשורי מקום אחר: ו) עדיין לא נקוב אלא נקוב מהו הא לא נקוב הי״נ רש״י ומכביא ליה לעשר פניה ובית אם חזר ונקבו משום דמה שגדל קודם נקיבה לא מחייב במעשר אבל אחר נקיבה חייב ואי אולינן בתר אחר ועיקר לא כבי עישורין הוי ליה מן החיוב על הפטור אי מן הפטור על החיוב דתוספת הגידולים אסורים גם העיקר אבל כבעשר נהי דאינו ניכר מצי לעשורי מקום אחר: ז) תיבות מהו אי לא נמחק: ח) כיון שמרחה איטבלה ליה נהי דאמרינן אמנו ולא מן המחובר הבא שכבר חלה עליו חובת תרומה בחלוש מהניא ביה קרא״ת שם שלה במחובר: ט) מקנ לה טיבלא מיניה. ולא להחיריה באכילה שהרי נידולים טבל וכן לעיל פשיטא ליה דבעי עישורי לתוספת אלא כלומר מקנ טיבלא מינה והויא לה כאילו לא טבלא בחלוש וקרינא ביה מנוי ולא מן המחובר: י) רב טובי בר: יא) מלפני הענומר: יב) מלפני הפסח: יג) ישיבן באוכר ושחלינהו: יא) אזלינן לקולא: יב) ויצא ירק ובא זרע אחר: יג) ומוסיף הוא מאי: יד) נקוב מלא נקוב מהו כלומר אם תרם מעצין שאינו נקוב על עצין שאינו נקוב מהו: טו) ובית אם: טז) עישורי אבל עיקר לא מחייב הלכך: יז) הוא. כלומר הא נמי לא מבעי לך דלא דמיא לדרבא דהתם גבי עצין משעת זריעה עד שעת נקיבה דמיא כחדא זריעה וחבורי הוא דמחברי שרשים בקרקע לאחר נקיבה הלכך הוא דעיקר כהדדי

מסורת הש״ס

א) נדרים מז:, ב) נ״מ פ״ל הן פ״ל הייט הך דרבא פ״ל ובא וסו׳, ג) [לקמ׳ דשתי לעין מקומו כמסכת מו דגמרינא שיבא מפורש דכר אל] [עי׳ הגי׳ מלפני לחמן], ד) [תוספות לא.], ה) [מאמר מ״ו יומתת עט. קדושין מו:], ו) מלה פ״ח מ״ח, ז) רש״ק גרס העומר, ח) רש״ק גרס הפפח, ט) כ״מ עז., י) ספרים לה., כ) מזרע. ל״ק, כא) [לעיל עט:], כב) ל״ל למעבד הס״ד ומה״ד ד״ה וקרא מר. ל״ק, כג) [עי׳ היטב פירש״י בספרים לה. ד״ה מין חיטין], כד) נ״מ תוס׳ מעשר טבל שזרעה מר. ל״ק, כה) מנחות, כו) מי׳ זוזי. ל״ק.

גליון הש״ס

גמ׳ ואי נחיץ ואכיל. עיין תוס׳ שבת בחדושי אגדה דף עב ע״ב ד״ה דלא״ל: תוס׳ ד״ה ליטרא וכו׳ צריך ליישב. עיין תוס׳ שבת מאי יאיר סימן רכ״ד:

מוסף רש״י

ליטרא בצל שתיקנו. שפיפרה בהלמה חכמים, ונגלה מתעשר לפי כולו. תמ״ש סכנר עישר מן העיקר והעיקר קיים ואינו כלה. צריך לאפרים מן הגידולים ומן העיקר, לפי שבעלי גידולים את העיקר (נדרים מ:) ברש״י, תרומה. היא שאין הכהן מיב להחזיר ויחזור ויתרום. מן הנקוב, שלא נפטר בהלמה (קדושין מו:). כוסמין מין חיטים. לענין תרומה דאין תורמין ממין על שאינו מינו ותורמין חיטין על כוסמין (פסחים לה:).

רבינו גרשום

כגון דאמרחינהו להני שיבולות עם שאר דגן בכרי ונגמרו למעשר ועשרינהו הכרי עם השבולות והדר שתלינהו להנך שבולות ראוסיפו להו: מאי בתר עיקר אזלינן וכבר אישרו אי דלמא בתר תוספת אזלינן ואכתי לא אישרה ותוספת בעיא עישורי לפי מידה דידע דהוסיפו: מאי. מי צריך לעשר נמי על העיקר הואיל ושתלן דאמרי׳ ביטלן לגבי ארעא וצריך לעשר עליהן: אי דלמא הא עישר על העיקר ולא צריך אע״ג דשתלן: א״ל אבי׳ ואמאי אינו מעשר על העיקר מאי שנא מכל חיטי ושערי דעלמא. דכל חיטי ושערי דעלמא דאדם זורע מעושרין הן קודם שזרעו וכשגדילין מתעשרין לפי כולן התוספת והעיקר: דבר שזרעו כלה. כגון חטין ושעורין שהחטין כשזורעין כלין בארץ והוו עשבו וגדילין חטים אחרים משום הכי מתעשרין לפי כולן: בצלים ושבולת ששתלן אין זרעו כלה אלא מיתיסף וגדל: ליטרא בצלים שתקנו. משום הכי קאמר ליטרא דידע כמה הוי העיקר ואח״כ זרען שנשען וניתוספו: מתעשר לפי כולן. העיקר והתוספת. אף גבי שבולין ששתלן נמי: לא דמי דהתם נבי ליטרא בצל שזרעו נטיעתן היינו כזריעה דעלמא הלכך מתעשר לפי כולו. הכא בשבולין ששתלן לאו היינו זריעתן. ואכתי קא מבעיא לי: עצין שאינו נקוב [ז] מלא נקוב. כלומר שאלו אם יכול לעשר מן שאינו (מינו) [נקוב] על שאינו נקוב ולא מדחר ליה מלא נקוב על שאינו נקוב מאי קא מבעיא לך שישמא הא לא נקוב לא זה ולא זה: שמא חזר ונקבו לאחר כך קא מבעיא לך אם יכול להפרישם ממה שגדל באותו צד שאינו נקוב תחתיו

על אותו שגדל במקום הנקב הואיל ומתחלה לא היה נקוב כלל או דילמא דינן כשבולת ששתלו שמעשר התוספת לבד והעיקר לבד: ומשיב אבי׳ לא דמי התם בעצין שחור ונקבו חדא זריעה היא. מאחר שזרעו בתחלה בעצין שאינו נקוב שוב לא חזר וזרעו פעם אחרת אלא נקב הכלי ומעצמה איחיבורי דקא מיחברה בארץ וגדלה משום הכי מתעשר לפי כולו. הכא בשבולת שתי זריעות נינהו שחור ושתלה: כי הניא ההיא. דלא מצינן תרומה במחובר: לענין איחיבורי מיתה וחומש על אכילתה: דאי תליש ואכיל לא הויא תלוש ולא מחובר. ואי נחיץ ואכיל לה במחובר בטלה דעתו. אבל לקרוא לה שם דאסורה לזרים קרשה: מקצת בחוץ. חוץ מגופה: שבפנים. בגופה: מטמא בגדים אבית הבליעה. כדין נבלת העוף כשאכלם כשהן במחובר לגופה הבא נמי גבי תרומה במחובר ליחייב עליה מיתה וחומש: לא דמי האי נבלת עוף טהור הויא אינה מחוברת לקרקע וכיון דחלוש היא אע״ג דביצים מחוברים נינהו לגופה עבדיני אינשי דאכלי הכי: תרומה. דאסורה לזרים אבל יחזור ויתרום ממנו. ומדקאמר תרומה ממילא ידענא דהוי זריעה אלא למאי הילכתא אמר אסור ללקות מדרבנן: חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה. שאם יש לו חמשת רבעים קמח מכולם חייבים בחלה:

ח) נדמה דל״ל מלא נקוב מהו. כלומר שאלו אם יכול לעשר מעצין שאינו נקוב על לא נקוב יכו׳.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com